

Et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Flimmer Film AS

Sluttrapport

Rettfra

Dokumentasjon og formidling av livshistorier til eldre med utviklingshemning

Prosjekt identifikasjon: 2011/forebygging/ 0199

Søkerorganisasjon: Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Prosjektet er støttet av ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering med Extra-midler.

Rett fra

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

Forord

Vi har hatt to fantastiske år. Vi har fått nye venner, nye tanker og inspirasjon til å jobbe videre i skjæringsfeltet mellom kunst, kultur og helse. Tusen takk til Extrastiftelsen, Bergen kommune, Vestnorsk filmsenter, Hordaland fylkeskommune og Kulturrådet som har gjort dette prosjektet mulig.

Vi ønsker å takke Tone Hammerlund i Norsk Forbund for Utviklingshemmede som bidro til at prosjektet fikk form, styrke og tydelige visjoner. Vi vil også takke tidligere leder Tom Skauge og nåværende leder Kari Elster Moen i NFU Bergen lokallag for at prosjektet fikk være en stemme i arbeidet for mennesker med utviklingshemninger. Takk også til Britt-Evy Westergård ved Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse. Hun har vært en viktig inspirasjonskilde både som fagperson og medmenneske. Hennes entusiasme og evne til å se ressurser i alle mennesker har vært en stor motivasjonsfaktor for oss. Vi vil også takke Skjoldvor Haukås, daglig leder ved Håstein og Myrdal seniorsentre i Bergen, som tok begeistret imot oss og den spede prosjektideen. Den største takken går til alle fortellerne i prosjektet. Vi er veldig takknemlige for at vi har fått anledning til å ta vare på disse viktige livsminnene.

Eli Lea og Hanne Jones
Flimmer Film AS, Bergen, Januar 2013

Kontaktinformasjon

Prosjektleder
Eli Lea (Flimmer Film AS)
eli@flimmerfilm.no
Mobil 99 44 14 14

Produsent
Hanne Jones (Flimmer Film AS)
hanne@flimmerfilm.no
mobil 9848 3179

Sammendrag

I **Rett fra hjertet** har vi dokumentert og formidlet personlige historier fra 22 eldre mennesker med utviklingshemninger. Målsetningen har vært å bidra til økt trivsel og aktivitet i hverdagen samtidig som vi har ønsket å dokumentere livsminner fra mennesker som mange sjelden ser og hører. I løpet av prosjektperioden har vi laget en interaktiv multimediafortelling (for internett og iPad), en kortfilm (24 min.), en bok med historier og bilder fra prosjektdeltakernes liv, og et hefte om livsfortellingen som metode i pleie og omsorg (skrevet av forsker og vernepleier Britt-Evy Westergård). Kortdokumentaren ble vist i konkurranseprogrammet på Bergen Internasjonale filmfestival 2012. Prosjektet ble avsluttet med premiefest på Bergen kino 27. november 2012 i kinoens største sal med rundt 250 personer tilstede. Prosjektdeltakerne kom inn i salen på rød løper til stående applaus fra publikum. Premiefesten ble omtalt i Bergen Tidende og på NRK Hordaland (radio) og på EMPO tv.

Innholdsfortegnelse

[Forord](#)

[Sammendrag](#)

[Innholdsfortegnelse](#)

[Kap 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetninger](#)

[Bakgrunnen for prosjektet](#)

[Vår visjon](#)

[Målsetninger](#)

[Delmål 1: Flere stemmer til verdidebatten](#)

[Delmål 2: Styrke den mentale helsen til prosjektdeltakerne](#)

[Delmål 3: Synliggjøre en usynlig gruppe eldre](#)

[Delmål 4: Dokumentere livserfaringen til uhørte mennesker](#)

[Målgrupper](#)

[Deltakere](#)

[Mottakere/Publikum](#)

[Andre mennesker med utviklingshemning.](#)

[Ansatte i helsevesenet som jobber med mennesker med utviklingshemning](#)

[Helsepolitikere og byråkrater](#)

[Ungdom i videregående utdanning](#)

[Finansiering](#)

[Kap 2. Prosjektgjennomføring](#)

[Referansegruppen i prosjektet ble omdefinert](#)

[Vi har også laget en bok](#)

[Målgruppen endret fra barn til ungdom](#)

[Styringsgruppen ble mindre](#)

[Antall deltakere](#)

[Facebook](#)

[Nettsiden lanseres i mars/april 2013](#)

[Kap 3. Resultater og resultatvurdering](#)

[Formidling](#)

[Mediedekning](#)

[Kap 4. Oppsummering og videre arbeid](#)

[Vedlegg](#)

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetninger

Bakgrunnen for prosjektet

Mennesker med utviklingshemning har sjelden blitt spurt hvordan de selv opplever livet. Det finnes i dag få livsminner fortalt av mennesker med utviklingshemning selv. Fortellinger om hvordan mennesker med utviklingshemning lever og har levd sine liv er som regel fortalt av andre eller med tall – levekårsindikatorer om bolig, aktiviteter og kontakter. Mennesker med utviklingshemningers personlige fortellinger er en del av de større fortellingene om menneskets vilkår. Med Rett fra hjertet ønsket vi å bidra til å fylle et tomrom i våre kollektive fortellinger.

Vår visjon

Vi har i flere år dokumentert og formidlet livsminner fra eldre. Vi lever i et samfunn der alderdom ofte forbindes med noe negativ. Eldre ses mer på som en byrde enn en ressurs. Vår visjon er å endre det homogene og problemfokuserete bildet samfunnet har på eldre mennesker. Vårt utgangspunkt er at absolutt alle som har levd lenge har en historie å fortelle fra sitt liv som kan bidra til vekst og endring hos andre mennesker. Dette gjelder også personer med utviklingshemning.

Kunnskap om å leve, som eldre mennesker har tilegnet seg gjennom et langt liv, er en ressurs som kan styrke våre mellommenneskelige bånd.

Målsetninger

Målsetningen til prosjektet er tosidig. Vi hadde både et ønske om å dokumentere viktige livsminner og løfte frem stemmer mange sjeldent hører. Samtidig har det også vært viktig for oss at deltagelse i prosjektet skal bidra til økt trivsel i hverdagen til fortellerne:

Delmål 1: Flere stemmer til verdidebatten

Rett fra hjertet var et prosjekt for hjertet og hodet. Vi ønsker historiene skal berøre oss, samtidig som vi ønsker de skal få oss til å tenke på hvilket samfunn vi vil ha, og hvem vi skal inkludere i fellesskapet vårt.

Delmål 2: Styrke den mentale helsen til prosjektdeltakerne

Ved å sette fokus på deltakernes personlige erfaringer ønsket vi å løfte dem frem som enkeltindivider. Målet var at fortellerne i prosjektet fikk positive opplevelse som kunne bidra til økt selvfølelse og opplevelse av mestring i hverdagen.

Delmål 3: Synliggjøre en usynlig gruppe eldre

At personer med utviklingshemning i dag blir like gamle som normalbefolkningen, er det mange som ikke vet. Vi ønsket derfor å bidra til å synliggjøre en gruppe eldre som også vil være en del av eldrebølgen som kommer til å by på utfordringer i departement og kommunehus rundt omkring i landet.

Delmål 4: Dokumentere livserfaringen til uhørte mennesker

I 2005 støttet ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) et samarbeidsprosjekt mellom fem museumsinstitusjoner i Norge som hadde som mål å dokumentere og formidle historien til sentralinstitusjonene for utviklingshemmede i landet. Prosjektet het "Uhørte stemmer og glemte steder". Les mer på <http://www.institusjon.no>. Bymuseet i Bergen var en av de fem museene bak prosjektet. Materialet i *Rett fra hjertet* vil supplere samlingen til Bymuseet og gi nye innganger til å forstå og formidle museets eksisterende samling.

Målgrupper

Prosjektet hadde flere målgrupper:

Deltakere

Eldre med utviklingshemning som hadde lyst til å dele en eller flere historier fra livet sitt.

Mottakere/Publikum

Andre mennesker med utviklingshemning.

Vi håper prosjektet kan spre fortellerglede blant personer med utviklingshemning . Vi håper de kan identifisere seg med historiene og føle fellesskap med menneskene i prosjektet og kanskje tenke: "En slik historie kunne jeg fortalt".

Ansatte i helsevesenet som jobber med mennesker med utviklingshemning

En personlig fortelling kan gi ny kunnskap om et menneske som kan gi viktig informasjon om vedkommende omsorg- og pleiebehov. Vi håper prosjektet kan inspirere ansatte i bofellesskap og på dagsentre til å se på livsfortellingen som en metode de kan bruke i sitt daglige arbeid. Dvden er distribuert til alle ledere i Bergen kommune

Helsepolitikere og byråkrater

Politikere og helsebyråkrater ble spesielt invitert til premierevisningen. Varaordfører i Bergen kommune, assisterende generalsekretær i Extrastiftelsen Jan Melby, byråd for helse og omsorg Hilde Onarheim, og flere andre lokale politikere og byråkrater var til stede i salen sammen med venner, familie, ansatte og beboere i bofellesskap og seniorsentre. Festen fikk oppslag både i Bergens Tidende og på NRK radio og på EMPO tv.

Ungdom i videregående utdanning

Heftet som er skrevet av Britt-Evy Westergård er rettet mot lærere i helse- og oppvekstfag i yrkesopplæringen. Dvden med heftet er distribuert til flere videregående skoler i Hordaland.

Finansiering

Prosjektet startet som et utviklingsprosjekt med støtte fra Vestnorsk filmsenter og Bergen kommune høsten 2010. Det ble fullfinansiert med generøs støtte fra Extrastiftelsen høsten 2011.

Prosjektet mottok økonomisk støtte fra følgende instanser:

- Bergen kommune/Den kulturelle spaserstokken
- Vestnorsk filmsenter
- Hordaland Fylkeskommune (KUP-midler)
- Kulturrådet (under kulturvern)
- Extrastiftelsen - Helse og Rehabilitering

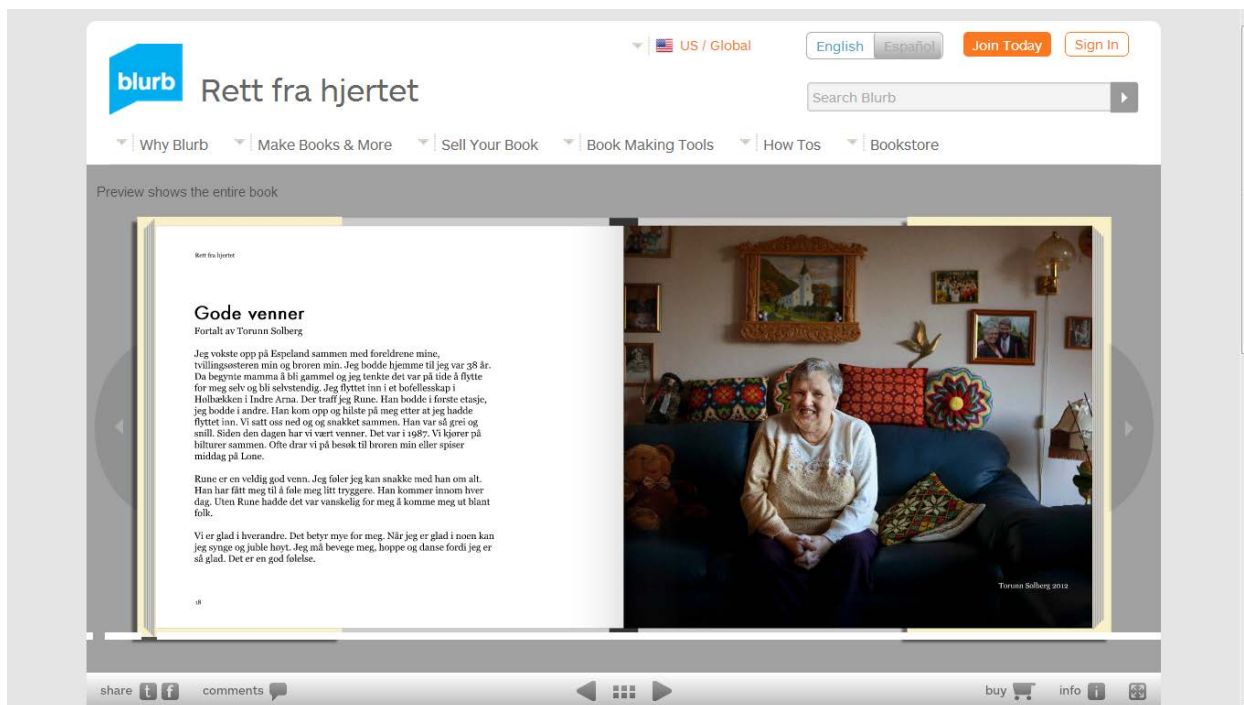
Kap 2. Prosjektgjennomføring

Prosjektet har stort sett blitt gjennomført etter planen med noen få endringer:

Referansegruppen i prosjektet ble omdefinert

Referansegruppen ble ikke organisert som planlagt. Vi valgte heller å jobbe tettere med forsker og vernepleier Britt-Evy Westergård ved Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og de ansatte ved Håstein seniorsenter for utviklingshemmede. Britt-Evy Westergård jobber med en PhD om betydningen av livsminnearbeid i arbeid med eldre med utviklingshemninger. Britt-Evy har gitt oss tilgang til sitt nettverk og bidratt med faglig forankring. Hun har også vært en stor inspirasjonskilde for arbeidet vårt med sitt personlige engasjement og store hjerte for mennesker med utviklingshemninger. Daglig leder Skjoldvor Haukås og de ansatte på Håstein seniorsenter viste seg også å bli en veldig viktig ressursgruppe for prosjektet. De inkluderte oss i sin hverdag og bidro med viktige refleksjoner om blant annet etiske problemstillinger og utfordringer. Siden de ansatte kjente de fleste av prosjektdeltakerne godt vurderte vi det som viktig for oss å jobbe tett med dem til beste for prosjektdeltakerne.

Vi har også laget en bok

I løpet av prosjektet fant vi ut at en bok med egne bilder og historier ville ha stor verdi for prosjektdeltakerne. Det var ikke alle som hadde mange nok ord til å lage en film eller en tekst, men alle kunne bidra med noe i en bok. Vi har derfor laget en bok med tegninger, sangtekster, bilder og tekster fortalt av prosjektdeltakerne. Boken kaller vi en trivselsbok som vi håper de kan ta frem og bla i lenge etter at prosjektet er over. Alle prosjektdeltakerne fikk boken og en dvd med kortdokumentaren i julegave fra prosjektet. Boken har vi publisert og solgt gjennom Blurb.com. Blurb.com er en såkalt print-on-demand tjeneste som gir «vanlige» folk anledning til å lage bøker av profesjonell kvalitet i små opplag. Vi valgte å bruke Blurb.com av flere grunner:

- Vi ønsket at prosjektdeltakerne skulle få en «ordentlig» bok med sitt navn og sine bilder i.
- Vi ønsket å ha kontroll med innholdet slik at alle som ville kunne bidra uten utvelgelse av en redaksjon/redaktør.
- Vi ønsket en ikke-kommersiell modell. Blurb fungerer slik at hvem som helst kan kjøpe så mange bøker de vil til kostpris. Vi tar ingen prosenter av salget.

Her er boken vår på blurb.com: <http://www.blurb.com/b/3841536-rett-fra-hjertet>

Målgruppen endret fra barn til ungdom

I den opprinnelige søknaden hadde vi barn som målgruppe. I løpet av prosjektperioden endret vi målgruppen fra barn til ungdom i helsefaglig videregående utdanning (helse- og oppvekstfag). Tanken er at filmen og heftet og livsminnearbeid kan bidra til at noen elever ble inspirert og motivert til å velge å jobbe med eldre og/eller utviklingshemmede. Se punktet over om heftet.

Styringsgruppen ble mindre

I løpet av prosjektet sluttet Tom Skauge som leder for NFU, Bergen lokallag. Kari Elster Moen overtok som leder og gikk inn i rollen som styreleder i prosjektet. Styringsgruppen kom til å bestå av Kari Elster Moen, Eli Lea og Hanne Jones. Det vil si at Lars Leegaard Marøy ikke deltok i styringsgruppen.

Antall deltakere

Vi opplevde tidlig i prosjektet at relasjonene mellom oss og prosjektdeltakerne ble viktige både for oss og dem. Mange eldre med utviklingshemninger har brutte relasjoner bak seg som resultat av ufrivillige flyttinger og manglende hjelp til å opprettholde kontakt med venner, familie og kjente etter flytting. Vi hadde ambisjoner om 25-35 personer, men landet til slutt på 22 personer. Vi brukte heller mer tid enn planlagt på å være sammen med de 22 i prosjektet både i oppstarten og avslutningen av prosjektet.

Facebook

Vi planla å lansere filmer og historier på Facebook underveis i prosjektet og på den måten bygge et nettverk med folk som var interessert i tematikken. Det har vi ikke gjort. En av grunnene var at vi hadde meldt kortdokumentaren på Bergen internasjonale filmfestival. Et av kriteriene for utvelgelse er at filmen ikke er blitt vist tidligere. Men hovedgrunnen var at det var viktig for oss at prosjektdeltakerne hadde fått sett filmen sin og vist den til familie og venner og eventuelt ansatte, før den ble vist til andre. Dette viste seg å bli mer tidkrevende og omfattende enn planlagt, derfor valgte vi å prioritere dette arbeidet istedenfor å legge filmene ut på Facebook vil derfor bli lansert i samarbeid med lanseringen av nettsiden i mars/april 2013.

Nettsiden lanseres i mars/april 2013

Vi har valgt å vente med å lansere nettsiden til mars/april 2013. Arbeidet med nettsiden er så godt som ferdig, men da vi skulle ha lanseringsfest på Bergen kino november 2012 vurderte vi det slik at det ble for mye å lansere film, bok, hefte og nettside samtidig. Derfor valgte vi å vente med å lansere nettsiden noen måneder. Da vil vi få anledning til å løfte historiene og tematikken på nytt, til et nytt publikum. Planen er å lage en online kampanje rettet mot et mer generelt publikum. At nettsiden lanseres etter prosjektet er avsluttet på papiret, påvirker ikke regnskapsføringen. Alle utgiftene i forbindelse med arbeid på nettsiden er utgiftsført og avsluttet.

Kap 3. Resultater og resultatvurdering

Formidling

I prosjektet har vi laget en film, en bok, en nettside og et hefte:

- Kortdokumentaren Rett fra hjertet: <https://vimeo.com/album/1688998/video/54971628>
- Boken Rett fra hjertet (Eli Lea og Hanne Jones red.)
<http://www.blurb.com/bookstore/detail/3841536>
- Hftet: Ja! Livsfortellingsarbeid sammen med voksne og eldre med utviklingshemninger. Av Britt-Evy Westergård.
- En Facebook-side (lanseres mars/april 2013)
- Multimediadokumentar (lanseres i mars/april 2013)

Mediedekning og markedsføring

- Bergens Tidende har kjøpt visningsretten til tre filmer som ble vist i romjulen. To av filmene:
 - Anne-Kathrine Løkeland sin film: <http://www.bt.no/incoming/--Autisme-er-umulig-a-forklare-for-folk-2816900.html>
 - Torunn Solberg sin film: <http://www.bt.no/tv/--Rune-kommer-innom-hver-dag-Jeg-tror-han-liket-meg-2816887.html?paging=2§ion=tv>
- Pressedekning premieren: <http://www.bt.no/bergenpuls/--Det-ble-tomt-Sa-veldig-tomt-Og-det-er-det-enna-2804055.html>
- NFU Norge skrev om premieren: http://www.nfunorge.org/view.cgi?link_id=0.1010.50043&session_id=0
- Extrastiftelsen skrev om premieren: <http://www.extrastiftelsen.no/nyhetsarkivet/35-tidligere-nyheter/392-premiere-pa-grett-fra-hjertetq.html>
- Reportasje fra premiefesten på Empo tv sin sending 13. desember <http://www.empo.no/empo-tv>
- Vi presenterte filmen og prosjektet på et lederseminar i regi av Etat for tjenester til utviklingshemmede i Bergen kommune desember 2012.
- Vi holdt en presentasjon på KJØL-konferansen i mars 2012. Dette var en konferanse som hadde som intensjon å knytte sterkere bånd mellom filmbransjen og museum, bibliotek og kultursentre på vestlandet. <http://www.kjolprosjektet.no/om-kjol/om-kjol>
- Filmen skal vises på SOR konferansen «De umulige sakene» i Bergen i mai 2013. Det er forventet flere hundre deltakere. Eli skal holde en kort innledning før filmen: <http://www.samordningsradet.no/?pArticleId=27459&pArticleCollectionId=4205>

Kap 4. Oppsummering og videre arbeid

Prosjektet er blitt gjennomført etter planen med forankring i målene og visjonene vi presenterte i innledningen av rapporten. Vi er spesielt glade over de mange positive tilbakemeldingene vi har fått fra prosjektdeltakerne og deres familie og venner.

Videre arbeid

- Vi er i dialog med innkjøpsavdelingen i NRK om visningsrettighetene til kortdokumentaren Rett fra hjertet. Dette får vi mest sannsynlig svar på i februar/mars 2013.
- Online kampanje i forbindelse med lanseringen av nettsiden (på engelska) i mars/april 2013.
- Vi holder på å sende kortdokumentaren til filmfestivaler i Norge og i utlandet. Dette vil vi fortsette med ut hele 2013 alt etter når de ulike filmfestivalene har frister for innsending.
- Vi snakker med Bymuseet i Bergen om en mulig utstilling og kommer da til å videreføre arbeidet i samarbeid med dem i et nytt prosjekt.

Vedlegg

Dvd, bok og heftet ettersendes

- DVD - Rett fra hjertet (kortdokumentar, 24 min)
- Hefte - Ja! Livsfortellingsarbeid sammen med voksne og eldre med utviklingshemninger. Av Britt-Evy Westergård.
- Rett fra hjertet (bok)